

10. М-р Адольф Гладилович. Лежайськ. URL: <https://zbruc.eu/node/40832>

11. Прах Б. Духовенство Перемиської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини : у 2-х т. Т. 1: Біографічні нариси (1939–1989). Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2015. 722 с.

12. Церковний хор у селі Завалля Снятинського району Станіславської області. URL: <https://livehistory.org.ua/photos/9e5685f8-1bf3-4278-bcdf-dde16ec7aea1>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-18>

БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗУМІННЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Ющук Т. Ф.

*викладач-стажист кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Острозька академія»*

Біографістика та біоісторіографія в останні десятиліття викликали зацікавлення як у сучасних зарубіжних, так і в українських дослідників. Становлення біографістики як окремої історичної дисципліни в Україні пов'язують із діяльністю президента українського біографічного товариства та першого директора Інституту біографічних досліджень НБУВ проф. В. С. Чижка [2]. Його монографія «Біографічна традиція і наукова біографія в історії і сучасності України» (1996) фактично стала основоположною працею щодо вивчення біографістики. Як зазначив В. Онопрієнко в рецензії на монографію В. Чижка, останній поділяв біографічне дослідження на три стадії: 1) емпіричну – ґрунтується на евристичних та джерелознавчих методиках; 2) реконструкцію життя та діяльності, психічного складу особистості, яка базується на методах історичної та психологічної реконструкції; 3) репрезентацію особи, що вивчається в усій сукупності зовнішніх і внутрішніх зв'язків [5].

Специфіка біографічного методу визначається тим чи тим джерелом інформації, до якого може належати: власне особа, яка вивчається; люди, які з нею знайомі; продукти її діяльності; історичні та літературні джерела; матеріали, які тим чи іншим способом зафіксували події в особистому житті; листування; домашня та робоча обстановка; особисті речі (одяг, книги, прикраси і т. ін.). Інтерв'ю є тим джерелом інформації про об'єкт дослідження, яке виникає від самого носія цієї самої інформації – особи, яку вивчають, респондента [6]. Хоча певною

мірою ця категорія є доволі суб'єктивною, адже події можуть бути не підтверджені фактично, а різне ставлення до об'єкта інтерв'ю накладає суб'єктивний відтінок на осмислення результатів дослідження. Крім того, інформація подана в інтерв'ю часто уривчаста, іноді хаотична та не завжди послідовна. Основні види інтерв'ю як методу біографічного дослідження розглядають В. Савчук та О. Чаплиць [7].

У персоналійних студіях важливе місце посідає відтворення наукової біографії історика, що є самостійною методологічною проблемою. В українській історіографії існують два підходи, позитивні та негативні сторони яких проаналізовано у спеціальній розвідці А. Санцевича [8]. Варто погодитись із думкою В. Яремчука, що необхідною умовою для цього є наявність значного комплексу джерел, насамперед особистого походження – епістоляріїв, щоденників, автобіографій тощо [9]. Використання комплексу біографічних та біоісторіографічних джерел дає можливість підтвердити чи спростувати різну інформацію про особистість та її оточення.

Безсумнівним є твердження А. Атаманенко щодо значення для біоісторіографічного дослідження творів історика – як друкованих, так і рукописних. Вона зазначає, що лише поєднання таких джерел «дозволяє зробити всебічний аналіз концептуальних, конкретно-історичних та суспільно-політичних поглядів їх автора» [1].

Історик і філософ В. Дільтей вважав, що для того, щоб чіткіше зрозуміти історичний процес, необхідно точною опори використовувати інформацію про життя окремого індивіда, адже у ньому, «...як в мініатюрі, кристалізуються такі фундаментальні складові історичного процесу, як пошуки та встановлення цілей, боротьба за їх реалізацію, взаємовпливи різних людей та чинників» [4].

Визначальною рисою закордонної історіографії щодо біографічних досліджень є їх міждисциплінарність. Так, А. Громик у своїй публікації порівняла погляди закордонних учених, таких як Д. Берто, П. Бурдьє, Ш. Бюлер, Ж. Женет, Г. Піно, на проблему вивчення біографії [3]. Крім того, при вивченні особистості не варто ігнорувати методи інших наук (психології, соціології).

Таким чином, задля повного та всеохопного вивчення особистості необхідно керуватись такими категоріями, як біографічний наратив (історія життя) та біографічний дискурс (оповідання про історію життя).

Література:

1. Атаманенко А. Методологічні засади біоісторіографічних досліджень. *Наукові записки Університету «Острозька академія»*. Острог, 1998. Т. 1. С. 28.

2. Вашенко В. Концепція «інтелектуальної біографії» та проблема конструювання «наукових біографій» в українській історіографії. Ейдос. *Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2009. Вип. 4. С. 475–486.

3. Громик А. Життєпис як міждисциплінарний об'єкт дослідження гуманітарних наук. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. С. 5–10.

4. Менжулін В. Біографістика між філософією життя та герменевтикою: досвід В. Дильтея. *Збірник наукових праць з філософії і філології*. 2008. Вип. 12 : Німецька традиція в філософії та культурі. С. 212, 214.

5. Онопрієнко В. Рец. на книгу: В. Чишко. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. Київ, 1996. 240 с. *Український історичний журнал*. 1998. № 5. С. 141–142.

6. Путилова Е. «Еволюция» биографического метода: особенности проведения on-line интервью. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-biograficheskogo-metoda-osobennosti-provedeniya-onlineintervyu/viewer> (дата обращения: 03.03.2022).

7. Савчук В., Чаплиць О. Метод інтерв'ю в історико-біографічному дослідженні. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2015. Вип. 8. С. 301–311.

8. Санцевич А. В. Методика исторического исследования. АН УССР, Ин-т истории ; отв. ред. Ф. П. Шевченко. 2-е изд., перераб., дополн. Київ : Наукова думка, 1990. 190 с.

9. Яремчук В. Проблеми біографії історії як частини біографічних досліджень. *Наукові записки. Острог*, 1997. Т. 1. С. 36–37.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-19>

ПАНАС МИРНИЙ В УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОМУ РУСІ

Янко А. Л.

кандидат історичних наук, викладач історії України,

Комунальний заклад освіти

Полтавський базовий медичний фаховий коледж

Полтавської обласної ради

м. Полтава, Україна

Власне, все що відомо пересічній людині про Панаса Мирного, та й то полтавцю, бо маємо дім-музей і вулицю його імені, що був він письменником, написав великий роман із довгою й немовби